

Г. В. Вергієнко, канд. істор. наук, мол. наук. співроб.
Інститут сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАН України, м. Київ

НАЗВИ ДИСТАНЦІЙНОЇ ЗБРОЇ В МОЛОДШІЙ АВЕСТИ

У статті представлено аналіз молодоавестійської лексики, пов'язаної з термінологією дистанційної зброї давніх іранців – лука і стріл. Виявлено широкий спектр її диференційованості. Запропоновані нові тлумачення та уточнення дефініцій низки термінів: *sruīš.staiī-* (позначення рогового хвостовика стріли); *tīγrāñhō, añhī-* (позначення кінцівок лука); *aštaiīō* (позиція рук при натягу лука в чотири ліктя); *arəzaži-* (метафора стріли); *θanuuarətan-* (метафора тятиви).

Ключові слова: Молодша Авеста, термінологія, зброя, лук, стріли, наконечники.

Наступальною зброєю дальнього бою слугував перш за все лук зі *стрілами*, що входив до озброєння як осілих, так і кочових іранців. Термінологія, пов'язана з цією зброєю, й досі є предметом дискусій, що спонукає до повторного звернення до текстів Молодшої Авести, які зберегли відповідну лексику.

Найбільш цитований текст, що має стосунок до озброєння є **Відевдат 14, 9**, де йде мова про лук *θanuuar-*, *форма* та *material* якого не уточнені. Натомість, коли йдеться про вміст колчану, то вказується *кількість* та *material* наконечників, однак чого саме, в тексті не зазначено:

... *tūiriia θanuuarə / puxda zaēnāiš / mač akana / mač θrisaš aiiō. aγrāiš ...*

... *четвертий лук, п'ятий пояс з колчаном, з тридцятьма залізними наконечниками ...*

Термін *aiiō. aγrāiš* [Bartholomae 1904, 162; Malandra 1973, 268; Крюкова 2005, 265] має не зовсім однозначне розуміння, на що можуть вказувати інші переклади, в яких перша частина називає більш *крихкий* матеріал, наприклад *мідь* [Darmesteter 1880, 169; Modi 1927, 66; Амбарцумян 1998, 72]. Навряд чи можна погодитись і з перекладом *aiiō-* як *бронза* [Расторгуева, Эдельман 2000, 146–147]. З огляду на те, що схожий компаундний прикметник *áyoagrauā* характеризує наконечник зброї у Рігведи X, 99, 6, якою Тріта подолав кабана [Malandra 1973, 268] і те,

що лише залізним знаряддям можна вбити таку тварину [Вертієнко 2014, 141, 145–146], спонукає до прийняття тлумачення *aiiō* як *заліза*.

Наступний випадок вживання *ḡanuuar-* зафіксовано в контексті зі *стрілами* (термінологія яких розглянемо нижче) у *Відєвдаті* 17, 9 (рефрен 17, 10):

... *ḡanuuarəsa iḡauuasca əṛəzifiō.parəna* ...

... *луками і стрілами з орлиним пером* ...

Яит 10, 39 демонструє відмінну форму закінчення терміна:

... *iḡauuascit aēḡam əṛəzifiō.parəna / huḡaxtaḡhaca ḡanuuanāt t / jii.a.jatāḡhō vazətna* ...

... *стріли прямують з орлиним пером, з їх добре-тягнутих луків, де тятиви віддача рухлива* ...

Слово *jii.a.jatāḡhō* пропонувалось розуміти як прикметник "та, що швидко летить / поразкає" ("von der (Bogen)getroffen, geschnell" [Bartholomae 1904, 611; Соколова 2005, 252]). І. Гершевич переклав його іменником "тятива" і схожим чином його розумів У.У. Маландра [Gershevich 1959, 93; Malandra 1983, 63]. Натомість ми спробуємо розглянути його по частинах, де перша, *jii.a*, має значення "тятива" [Bartholomae 1904, 611], наступна, *jatā*, можливо, є похідним від дієслова *gan-*, що має перекладатись як "бити" чи "ударяти" [Bartholomae 1904, 602–603; 490].

Лексема *ḡanuuar-* одного разу виступає складовою *ḡanuuarətan-* в **Яиті 10, 128**:

... *hazaḡrətm ḡanuuarətinəqm / asti yō ḡauuasnahe snāiīia jii.a* ...

... *тисяча "струн" для лука, цебто з жил оленя тятива*...

Термін *ḡanuuarətan-* має наступні різночитання: як *ḡanuuarəitinəqm* написаний лише в рукописі Pt1 (1625 р.), у F1 (1591 р.) він має коректури в двох голосних – *ḡanuuarətanəqm*. Без будь-яких виправлень цю ж саму форму, що в F1, це слово має і в B6. Рукописи P13 та H3 також мають цю форму, однак виписану як два окремих слова – *ḡanuuarə tanəqm*. Наступні три манускрипти: E1 (1601 р.), L18 (1672), H4 (?) зафіксували його в формі *ḡanuuarətinəqm* [Geldner 1889, 152].

Хр. Бартоломе для слова *ḡanuuarətay-* пропонує переклад "лук" [Bartholomae 1904, 785]. Однак, І. Гіршевичем запропонував розглядати його як двокомпонентний прикметник *ḡanuuar-*

tan- – "stretching, bending the bow", або як іменник "bow-stretcher". Другу основу *tani-* вважав епітетом до слова *jiiā-*, де **tan(a)-*, можливо має значення наближене до осетинського *tæn* – струна (музичного інструменту), що в свою чергу, можливо, має вихідну європейську базу **ten-* – 'натягувати' [Gershevich 1959, 137, 279–280; Абаев 1979, 262]. Термін *ḡanuuarəṭay-* має додаткове роз'яснення *asti yō gauwasnahe snāuiia jiiā*, де вказується на матеріал з якого *тятйива* зроблена. Ще одного разу назву татйиви вжито в *Яумі 10, 113*, до якого ми повернемося далі.

На думку Хр. Бартоломе *ḡanuuan-* сходить до давньоіранського **ḡangu^o*, яке в свою чергу походить від дієслова *ḡang-* – "to pull" [Bartholomae 1904, 785]. М. Майрхофер надав іншу форму: **danvan*, беручи до уваги давньоіндійську термінологію для визначення лука *dhánvan-*, *dhānuṣ-*. Виникнення *ḡ* замість *d* на початку авестійського слова вчений пояснював впливом іранського дієслова *ḡang-* [Maqrhofer 1996, 773]. Однак його етимологічні пошуки навряд чи надали втішні результати, оскільки для *dhánvan-*, окрім розуміння як *лук*, запропоновано значення "степ, суха земля" тощо [Maqrhofer 1996, 774].

Розглянемо терміни, які пов'язують з поняттям *стріла*.

Лексема *išu-* є найбільш загальним в молодоавестійських текстах терміном для позначення стріли. Маємо 9 випадків вживання як самостійного слова (*Яум 1, 18; Яум 10, 24; Яум 13, 72; Відевдат 4, 49; Відевдат 9, 46; Яум 10, 101; Яум 10, 39; Відевдат 17, 9; Яум 10, 129*) та 4 – як компонента слова (*Яум 14, 20; Яум 8, 6; Яум 10, 102; Яум 17, 12*) [Bartholomae 1904, 374]. Цей термін присутній в авестійсько-середньоперському глосарії – *Frahang-i oīm 7, 336 (asta.išum)* та *Pursišnihā 20 (21) (išum)* [Bartholomae 1904, 374; Modi 1927, 67].

Термін має декілька різночитань [Geldner 1889, 153], наприклад у *Яумі 10, 129* за найбільш раннім рукописом F1 (= E1, Pt1, K15) воно виписане як *ašunqm*, а в B6 (= L18, P13, J10, K40, H3, 4) – як *ašaoqm*.

Етимологія цього слова може сходити до дієслова **aiš-* "бажати, шукати" чи **aēš-* – "швидко, стрімко рухатись, прямувати, поспішати" [Расторгуева, Эдельман 2000, 124–126].

Лексема *išu-* вживається з *прикметниками*, що характеризують тип оперення стріли: 1) орла (пор.: *PB VI, 75, 11*), 2) стерв'ятника (хижого птаха). Наступні вказують на її стан – *išuš x'āθaxtō* ("стріла, що добре натягнута") та *išaoš para.paθvatō* ("стріла, що далеко спрямована"). Саме з прикметником *para.paθvatō* У.У. Маландра пов'язує основу **pāθa-*, від якої, можливо, походить осетинське *fāt-* – "стріла" [Malandra 1973, 275].

Окремо зосередимо увагу на найбільш дискусійному описі стріли в **Яшті 10, 129**:

... *išunqm kahrkāsō.parnanqm / zaraniiō.zafrqm sruuī.staiiqm / asti yā aṅhaēna sparəya* ...

... стріли грифо-пір'яні, золото-паці, роغو-зубцеві (хвостовику), цебто з кістяними відростками ...

В цьому тексті термін *išu-* охарактеризовано трьома двоскладовими якісними прикметниками, де останній має додаткове роз'яснення. Ми вважаємо, що кожен з них надає характеристику трьом окремим складовим стріли: оперенню, наконечнику та хвостовику. Спробуємо довести цю думку.

Відносно першого слова *kahrkāsō.parnanqm* яке скоріш за все характеризує тип *пташиного пера* (стерв'ятника або грифа [Gershevich 1959, 137, 280; Авеста 1997, 305, прим. 2]), що надало цим стрілам якостей власника пера.

Наступний прикметник *zaraniiō-zafar-* зазвичай перекладають як "золотовустьий" [Gershevich 1959, 137, 245, 280; Malandra 1973, 284–285, 286, 288; Авеста 1997, 305, прим. 2]. Відносно нього вже проводили аналогію з Рігведою VI, 75, 15 [Malandra 1973, 284–285, 286]. Натомість, *zafar-* можна розуміти не лише як "вуста", а й як "пащу" [Bartholomae 1904, 1657], що може надати перекладу дещо інший відтінок значення – "з золотою пащею" [Bartholomae 1904, 1680 ("mit goldenem Maul"); Авеста 1997, 305, прим. 1]. Судячи з того, що *θrizafan-* ("з трьома пащами") використаний при описі Змія Захаки (*Ясна* 9, 7–8; *Яшт* 5, 29, 34; 14, 40; 15, 19; 19, 37, 47, 49, 50) [Bartholomae 1904, 810–811], можна припустити, що в *Яшті* 10, 129 мається на увазі саме *зміїна паща*, яка без додаткового прикметника могла вказувати, що наконечник стріли є отруєним.

Іноді перекладачі ігнорують те, що в тексті вживана метафора відносно наконечника стріли, і це слово передають просто як *золоті наконечники* [Соколова 2005, 339].

Третій компаундний прикметник *sruuī.staiiqm* [Bartholomae 1904, 1650 – 'mit hörnern Widerhaken' – "роговий гачок"] є найбільш дискусійним і зазвичай розуміється як характеристика наконечників, що мають *шипи, як роги*, – "*each having as barbs two (small) horns*" [Gershevitch 1959, 137, 279–281; Malandra 1973, 265, 284–285; Авеста 1997, 305]. З нашого боку викликає найбільше нарікань переклад В.С. Соколової, яка пропонує переклад "з роговими древками" ("*с роговими древками*") [Соколова 2005, 339], що вкрай сумнівно з усіх точок зору.

Наступне словосполучення *astī yā aṅhaēna sparəṇa* скоріше за все слугує для роз'яснення попереднього [Gershevitch 1959, 279], і з цієї причини *aṅhaēna sparəṇa* має бути узгоджене з *sruuī.staiiqm* в смисловому плані, що демонструє переклад І. Гершевича – "*that is two sprouts made of bone*" [Gershevitch 1959, 137] (пор.: "*some of which have stems made of bone*" [Skjærvø 2007, 99]).

Окремо зупинимось на різночитаннях прикметника *aṅhaēna*. В рукописах F1, E1, Pt1, L18, K15, H3, H4 – *aṅhaēna*. У двох пізніх манускриптах K12 і J10 – *aṅhəṇ* [Geldner 1889, 153]. В рукописі B6 виписано *aṅhaina*. Лише в одному випадку в M12 (XIX ст.). Імовірно, переклад В.С. Соколової базується саме на цій формі *aiiaṅhaēna*, яка, до речі, врахована Хр. Бартоломе [Bartholomae 1904, 156], і на цій підставі одночасно в її перекладі зафіксовано співіснування двох матеріалів: "*с роговими древками, из жєлезного прута*" [Соколова 2005, 338–339].

Втім, якщо припуститися, що мова йде не про наконечник, а про третій, не менш важливий компонент стріли, а саме *хвостовик*, то переклад стає більш зрозумілим і змальовує типові хвостовики, виготовлені з рогу чи кістки, які застосовувалися з доби пізньої бронзи до XVII сторіччя [Черненко 1981, 28].

Як компонент *iṣu-* присутній у слові *iṣuua.vasma* та складному іменнику *xṣuuiβi.iṣuš* – "той, що має швидкі стріли" [Расторгуєва, Эдельман 2000, 124, 126; Соколова 2005, 164, прим.

3]. Останнє слово є епітетом міфічного стрільця з лука Ерехша у *Яшті* 8, 6. Зазвичай це словосполучення перекладають як "стрілок" [Bartholomae 1904, 563; Авеста 1997, 252; Соколова 2005, 164–165]. Варто звернути увагу на першу частину цього слова, прикметник *х̥шшаēβа-* – "швидко чи плавно рухомий", що також вживається при описі змії в *Відевдати* 18, 65 (*ažaiiō x̥ššuaēβāṅhō*) [Bartholomae 1904, 560–562; Malandra 1973, 269].

Слово *tiyri-* [Bartholomae 1904, 651] є *haxa* в *Яшті* 8, 6:

... *yaθa tiyriš mainiiauuasā / yim aṅhaṭ ərəxšō x̥ššuiβi.išuš / x̥ššuiβi iššuatəmtō airiianqam ...*

... **стріла**, що ширяє в просторі, яку випустив Ерехши – швидкостріл, найшвидший з арійців ...

В тексті це слово пов'язано з прикметником, який можна перекласти як "та, що ширяє", і саме *tiyri-* запускає найкращій арійський стрілок. Текст *Яшту* 8, 6 є цікавим з приводу співіснування в ньому двох термінів, що пов'язані з поняттям *стріли*. Етимологія *tiyri-* вірогідно сходить до прикметника *tiyra-* – "гострий" [Bartholomae 1904, 651], тим самим більше акцентуючи увагу на вразливості знаряддя, тоді як його швидкість втілюється в т.зв. епітеті Ерехша. Якщо попередній термін *išu-* не зафіксовано в більш пізніх текстах, то *tiyri-* продовжує позначати "стрілу" в пехлевійських текстах [MacKenzie 1986, 83].

Звернемось до *Яшту* 10, 113, переклад якого пов'язують зі стрілами, однак звичні терміни для визначення стріли тут відсутні, а йде мова про Мітру, як вершника, що має в руках два знаряддя – нагайку та лук:

... *aštrā kahuuqṇ jiiā / nauuiθiiaṅ tiyrāṅhō aštaiiō ...*

... **нагайки засвистять, тятиви заскриплять по гострокістяним (при натяганні) в чотири ліктіа ...**

Слово *tiyrāṅhō* пропонуємо розуміти як гострі кінцівки лука, на яких закріплюється тятива.

Для терміна *ašti-*, який використаний лише в цьому тексті, було запропоновано три варіанти перекладу "1. вісник; 2. стріла; 3. міра довжини" [Bartholomae 1904, 261]. У.У. Маландра схильний тлумачити його як "стрілу" [Malandra 1973, 271], тоді як в сучасному етимологічному словнику іранських мов він має по-

яснення "міра довжини в чотири пальці" [Расторгуева, Эдельман 2000, 252]. Натомість, І. Гіршевич порівнює його з давн.-інд. *apāṣṭá-* ('barb of an arrow') та *aṣṭi-* ('reaching') [Gershevitch 1959, 131, 265, 285]. Втім, виходячи з етимології *aṣṭi-* від інд.-євр. основи **aṣṭá-* "чотири" [Mayrhofer 1992, 142, 143], можемо припустити, що йдеться про позицію рук при натягуванні лука, що складає *чотири ліктя*.

З термінологією дистанційної зброї також пов'язані два терміни, вжиті в *Яшті* 13, 45 і 46:

... *ḍaxtā arəzažīš barəṇīš* ... *ḍaxtaiiātparō aṇhuiiāt* ...

... *натягнуті "бойові змій" (стріли) несуть ... натягнувши плечі (лука) обома руками* ...

На етимології та значенні цих слів ми вже мали можливість зупинитися докладніше [Вергієнко 2014а, 31–32]. З цієї причини, стисло констатуємо, що *arəzažī-* є компаундним прикметником, який є метафорою поняття *стріли* з буквальним значенням "бойова змія". Його перший компонент може походити від іран. основи **arəzah-* – "битва, бій" [Bartholomae 1904, 201, 202; Расторгуева, Эдельман 2000, 230], а другий компонент – від іран. *aži-* – "змій" (пор.: [Caland 1888, 67, Anm. ,k']).

Що ж до терміну *aṇhū-*, то У.У. Маландра вивів його етимологію від інд.-євр. основи **os-* – "кістка" (пор. ав. *aṇhaēna-* – "зроблений з кістки" в *Яшті* 10, 129 [Gershevitch 1959, 137, 281, Com. 129]) і на цьому підґрунті запропонував значення: "комполітний лук з рогу та сухожилля" [Malandra 1973, 268–269]. О.С. Ніколаєв, виходячи з контексту *Яшті* 13, 46, надає перевагу перекладу "тятива" [Nikolaev 2009, 462, fn. 4]. На нашу думку, як і у випадку з вищерозглянутим *tiṅraṇhō*, в *aṇhū-*, слід бачити "кінцівки (комполітного) лука".

Отже, тексти Молодшої Авести зберегли широкий спектр термінології для позначення дистанційної зброї та її елементів:

– лук: *ḍanuiar-* (*Відеват* 14, 9; 17, 9) / *ḍanuian-* (*Яшт* 10, 39);

– кінцівки лука: *tiṅraṇhō* – "гострі" (*Яшт* 10, 113); *aṇhū-* – "кістяні" (*Яшт* 13, 46);

– позиція рук при натягу лука (?): *aṣṭaiiō* – "(при натяганні) в чотири ліктя" (*Яшт* 10, 113).

– тятива: *jiiā-* (*Яшум* 10, 113, 128) (*jiiā.jatāṅhō* – "тятиви віддача" (*Яшум* 10, 39));

– метафора тятиви: *ḡanuuarətan-* – "струна для лука" (*Яшум* 10, 128);

– стріла: *išu-* (*Яшум* 1, 18; 10, 24, 39, 101, 129; 13, 72; *Відевдат* 4, 49; 9, 46; 17, 9; *Яшум* 10, 129; як компонент: *Яшум* 8, 6; 10, 102; 14, 20; 17, 12); *tiyri-* (*Яшум* 8, 6);

– метафора стріли: *arəzaži-* – "бойова змія" (*Яшум* 13, 45);

– складові елементи стріли – наконечники: *aiiō.aṅrāiš* – "залізни наконечники (стріл)" (*Відевдат* 14, 9); *zaraniiō.zafrqm* – "злато-пащі" (*Яшум* 10, 129); оперення: *kahrkāsō.parnanqm* – "грифо-пір'яні" (*Яшум* 10, 129); *ərazifiō.parəna* – "з орлиним пером" (*Відевдат* 17, 9); хвостовики: *sruui.staiiqm* – "рого-зубцеві"; *aṅhaēna sparəṅa* – "з кістяними відростками" (*Яшум* 10, 129).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Абаев В. И.* Историко-этимологический словарь осетинского языка / В. И. Абаев. – Т. III. – Л., 1979: "Наука", Ленинградское отделение. – 358 с.

2. *Авеста в русских переводах (1861–1996)* / сост., общ. ред., прим., справ. разд. И. В. Рака. – СПб. Журнал "Нева"; РХГИ. 1997. – 480 с.

3. *Амбарцумян А. А.* Некоторые военные реалии по материалам древнейшего фрагмента иранского эпоса "Айдагар и Зареран" ("Сказание о Зарере") / А. А. Амбарцумян // Военная археология. Оружие и военное дело в исторической и социальной перспективе. Материалы Международной конференции 2–5 сентября 1998 г. – СПб, 1998. – С. 69–74.

4. *Вертієнко Г. В.* Концепт ВЕПРЯ в молодавестійських текстах / Вертієнко Г.В // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип. 50. – Ч. 1. – К., 2014. – С. 140–148.

5. *Вертієнко Г. В.* Що за зброя у *фраваші* (*Яшум* 13, 45–46)? / Г. В. Вертієнко // XVIII Сходознавчі читання А. Кримського. Тези доповідей міжнародної наукової конференції. м. Київ, 17–18 жовтня 2014 р. – К., 2014а. – С. 31–32.

6. *Крюкова В. Ю.* Зороастризм / В. Ю. Крюкова. – СПб.: "Азбука-классика"; "Петербургское востоковедение", 2005. – 288 с.

7. *Расторгуева В. С., Эдельман Д. И.* Этимологический словарь иранских языков / В. С. Расторгуева, Д. И. Эдельман. – Т. I. – М.: Издательская фирма "Восточная литература" РАН, 2000. – 327 с.

8. *Расторгуева В. С., Эдельман Д. И.* Этимологический словарь иранских языков / В. С. Расторгуева, Д. И. Эдельман. – Т. III. – М.: Издательская фирма "Восточная литература" РАН, 2007. – 493 с.

9. Соколова В. С. Авеста. Опыт морфологической транскрипции и перевод / подготовка материалов к изданию и редактирование И. А. Смирновой / В.С. Соколова. – СПб. : Наука, 2005. – 544 с.
10. Черненко Е. В. Скифские лучники / Е. В. Черненко. – К. : Наукова думка, 1981. – 167 с.
11. Bartholomae Chr. Altiranisches Wörterbuch / Christian Bartholomae. – Strassburg: Verlag von Karl J. Trübner, 1904. – 2000 Kol.
12. Caland W. Über Totenverehrung bei einigen der Indo-Germanischen Völker / W. Caland / Verhandelingen der Koninklijke Akademie van Wetenschappen. – D. 17. – Amsterdam, 1888. – 79 S.
13. Darmesteter J. The Zend-Avesta / James Darmesteter. – P. I: The Vendidad. – Oxford: University Press & Clarendon Press, 1880. – 240 p.
14. Geldner K. F. Avesta. The Sacred Books of the Parsis / Karl F. Geldner. – Vol. II: Vispered and Khorda Avesta. – Stuttgart: W. Kohlhammer, 1889. – 277 p.
15. Gershevitch I. The Avestan Hymn to Mithra / Ilya Gershevitch. – Cambridge: University Press. 1959. – 357 p.
16. MacKenzie D. N. A Concise Pahlavi Dictionary / D. N. MacKenzie. – L. – N.Y. – Toronto: Oxford University Press, 1986. – 236 p.
17. Malandra W. W. A glossary of terms for weapons and armor in Old Iranian / William W. Malandra // Indo-Iranian Journal. – 1973. – Vol. 15/4. – P. 264–289.
18. Malandra W. W. An Introduction to Ancient Iranian Religion. Readings from the Avesta and Achaemenid Inscriptions / William W. Malandra. – Minneapolis: University of Minnesota Press, 1983. – 195 p.
19. Mayrhofer M. Etymologisches Wörterbuch des Altindoarischen / Manfred Mayrhofer. – Bd. I. – Heidelberg: Carl Winter Universitätsverlag, 1992. – 812 S.
20. Modi J. J. Archery in Ancient Persia – A Few Extraordinary Feats / Jivanji Jamshedji Modi // Asiatic papers. – P. III. – Bombay, 1927. – P. 65–76.
21. Nikolaev A. The Germanic word for 'sword' and delocative derivation in Proto-Indo-European / Alexander Nikolaev // Journal of Indo-European Studies. – 2009. – Vol. 37/3. – P. 461–488.
22. Skjærvø P. O. Introduction to Zoroastrianism / Prods Oktor Skjærvø. – Harvard, 2007. – 121 p. – режим доступу: <http://www.fas.harvard.edu/~iranian/Zoroastrianism/index.html>.

Стаття надійшла до редакції 27.04.15

А. В. Вертиченко, канд. ист. наук., мл. науч. сотр.
Институт востоковедения им. А.Е. Крымского НАН Украины, г. Киев

Названия дистанционного оружия в Младшей Авесте

В статье представлен анализ младоавестийской лексики, связанной с терминологией дистанционного оружия древних иранцев – лука и стрел. Выявлен широкий спектр её дифференциации. Предложены новые толкования и уточнения к дефинициям ряда терминов: sruīš.staiī- (обозначение рогового хвостовика стрелы); tīrāñhō, añhī- (обозначение концов лука); aštaiīō (позиция рук при

натяжении лука в четыре локтя); arəzaži- (метафора стрелы); ʒanuuarətan- (метафора тетивы).

Ключевые слова: Младшая Авеста, терминология, оружие, лук, стрелы, наконечники.

H. Vertiienko, Cand. Phil. Sci., Junior Research Staff Member,
A. Yu. Krymskyi Institute of Oriental Studies,
National Academy of Sciences of Ukraine

The distant weapon in Young Avesta

The paper is devoted to the analysis of the Young Avestan lexis connected with the terminology of the distant weapon of Ancient Iranians – bow and arrows. The wide range of its differentiation is revealed. The new semantic interpretations and additions to their definitions are offered for several terms: sruuī.staii- (designation of a horny shaft of an arrow); tiyṛāṅhō, aṅhū- (designation of bow shoulders of a bow); aštaiiō (the position of four cubit length of bow tips); arəzaži- (metaphor of an arrow); ʒanuuarətan- (metaphor of a bow-string).

Keywords: Young Avesta, terminology, weapon, bow, arrows, arrowheads.

УДК 82-84"652"

Ю. П. Вознюк, студ.
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ГАСТИКА ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ (на матеріалі античних джерел)

У статті представлені результати дослідження античних джерел з точки зору гастики у контексті відображення національної ідентичності. Зокрема, аналізується культура споживання їжі, процесу спілкування за трапезою.

Ключові слова: гастика, трапеза, античність, комунікативні зв'язки, соціокультурне явище, сакралізована форма спілкування.

Найкраще про національні схильності та національний характер свідчать кулінарні уподобання та особливості трапези того чи того народу. Їжа й напої свідчать про життєві пріоритети людей, адже місце їжі у повсякденному житті визначає і місце інших цінностей, демонструє їхню справжню роль в культурі того чи іншого етносу. Немає сумнівів, що людей завжди буде об'єднува-